

НЕ ЗАБРАВЯЙТЕ, НО НЕ ОТМЪЩАВАЙТЕ!

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 20 • год. ХСVII • 25 октомври 2019 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

**27 ОКТОМВРИ – ИЗБОРИ
ЗА МЕСТНАТА ВЛАСТ**

**ГЛАСУВАЙТЕ ЗА ТРАКИЙЦИ –
КАНДИДАТИ ЗА КМЕТОВЕ
И ОБЩИНСКИ СЪВЕТНИЦИ**

Използвайте преференциалния вот!

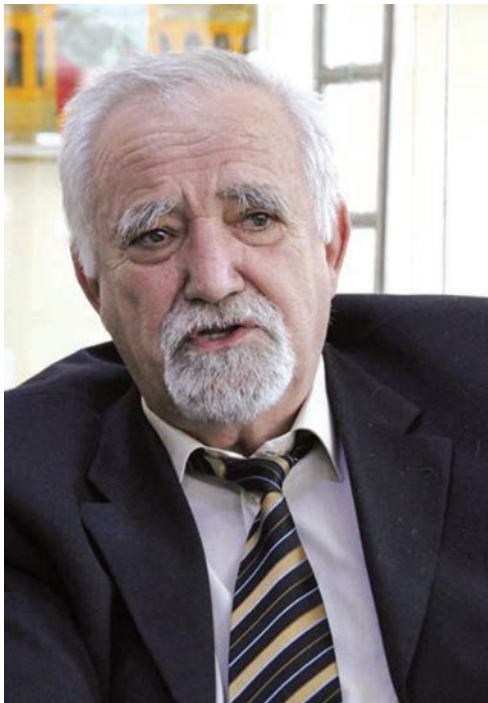
ВЪРХОВНАТА НЕПРАВДА КЪМ БЪЛГАРИЯ

СТОЯН РАЙЧЕВСКИ

100 ГОДИНИ ОТ НЪОЙСКИЯ ДИКТАТ

На 27 ноември т.г. се навършват сто години от подписването на Ньойския мирен договор, който българската общественост с основание нарече още тогава „Ньойски диктат“ и „позор“ за широко прокламираните от силите победителки „принципи за правата на народите“, които щели да бъдат зачетени при следвоенното уреждане на въпросите за границите между държавите.

Текстът на проектодоговора за мир с България се изработва само от представители на страните победителки в Първата световна война. На 19 септември 1919 г. в сутринта държаната в продължение на два месеца в изолация в хотел „Мадрид“ в парижкото предградие Ньой българска делегация е съпроводена от конвой от съглашенски офицери до Министерството на външните работи на Франция. Точно в 10.30 часа българската делегация, начело с Теодор Теодоров е въведена в заседателната зала. Теодор Теодоров произнася на френски добре премислена реч, която продължава точно 16 минути. С нея той запознава присъстващите с искреното желание на българското правителство да се сключи един справедлив мир, в който всички балкански народи да могат да се отдадат на съзидателен мирен труд. Изтъква и надеждите на българския народ, че ще бъдат зачетени правата му и волята му да живее в мир със своите съседи, отдаден на съзидателен труд. Той напомни за прокламираните още през войната принципи за самоопределение на народите, известни повече като „четирнадесетте точки на Уилсън“, които изиграват значителна роля в българското общество за нагласата

му към по-скорошно излизане на страната от войната. Те оказват своето въздействие и върху настроенията във войската и най-вече сред войнишкия състав, включително и на решението да се върви към Солунското примирие.

Когато проектодоговорът за мир бива оповестен, българското общество разбира с изненада, че почти нищо от тези принципи не бе спазено по отношение на България. Нещо повече, предвиждаше се отнемане на нови територии – Западна Тракия, Западните покрайнини, Струмишко и др.

На 16 октомври Народното събрание обсъжда залегналите в проектодоговора за мир тежки и несправедливи клаузи, оценени от представителите на всички партии като „върховна неправда“ спрямо българите. Министър Маджаров запознава народните представители с изготвените от правителството възражения и настояване за запазване на Южна Добруджа, Западна Тракия и Западните покрайнини. По отношение на Македония се настоява за допитване – плебисцит с право на самоопределение на населението.

Но териториите се поделиха и поправките на границите се направиха, без да се пита населението за неговото самоопределение, а „с рязане“. Тогава се появиха и въпросите: „Нима бяхме измамени?“, „Нима тия принципи дойдоха само, за да сложим оръжие и да бъдем, унижени и смачкани?“ Утехата бе намерена във вярата, че вината е в „старата грешница Европа“, че още не е дошъл часът, когато тези велики идеи ще завладеят душите и умовете

на политиците и дипломатите в Париж, Лондон, Рим, Базел и другите големи политически центрове. Съдбата на малки народи се решава според това, как по-добре ще се укрепи балансирането на интересите на големите сили. След огромните надежди, които българите бяха възложили на новите идеи, че правата на народите, а не равновесието на силите ще решават националните въпроси, дойде и голямо разочарование от решението на Парижката мирна конференция, където те станаха най-голямата жертва на тържеството на силата над правдата.

Основната задача на българското правителство и дипломатията след като става тясно – тежките условия, които съдниците в Париж искат да наложат на България, е защитата на териториалните интереси на страната и най-вече Беломорският излаз на България и запазването на Западна Тракия, през която минава естественият и най-кратък път на България към средиземноморския свят. Това признава и самият съглашенски комисар за България – френският полковник Шарл Анри, който заявява: „Въпросът за Тракия е този, който в настоящия момент най-много

вълнува българите. Аз вярвам, че те ще понесат по-леко загубите на другите техни територии, но виждат в излиза на Бяло море едно необходимо условие за техния живот. Да се откъсне от българите една област, така жизнено необходима за тях, за да се даде на Гърция, която няма от нея никаква полза, ще означава за българите една непоносима неправда“. Въпреки отделни трезви гласове и във Франция, и в Англия, френската и британската дипломатия поддържат изцяло гръцките искания. Британските интереси по отношение на Тракия по това време са, да не се допусне двете славянски държави, България и Сърбо-Хърватско-Словенското кралство, да излязат на Бяло море.

Когато условията на Ньойския диктат стават известни на българите, в цяла България се провеждат протестни митинги, траурни шествия с черни знамена и се гласуват резолюции и телеграми до представителите на Великите сили и големите европейски вестници, които заклеят великата неправда и настояват да бъдат защитени правата на българския народ да живее свободен и обединен, за което векове е проливал кръвта си.

Такива внушителни митинги се провеждат и цяла Тракия:

На 30 септември 1919 г. учителството в Гюмюрджина и околията, потресено от страшната перспектива, която се очертава за българите от Беломорието изготвя протестна резолюция, която съдържа следните точки по отношение на договора:

„Договорът е отрицание на всяко право, свобода и морал; той хвърля в черно политическо и икономическо робство населения, които по произход, традиции, стремежи и в борбите си са целели обединението си и осъществяването на народния принцип, деклариран тъй тържествено от великите сили; договорът предвижда откъсването на части от отечеството, които етнически и географски принадлежат и би трябвало да принадлежат на България;

Продължава на 2-а стр.

ДЕКЛАРАЦИЯ

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България изразява дълбоко безпокойство по повод развитието на въпроса с приемането на Република Северна Македония в ЕС.

Посегателството на историята на България от страна на съседите ни пряко засяга устоите на нашата държава. Десетки хиляди потомци на бежанците от Тракия и Мала Азия от 1913 г. си задават въпроса за историческата истина за саможертвата на техните предци-организатори и участници в българското Илинденско-Преображенско въстание от 1903 г. за освобождаване на Тракия и Македония от османския гнет.

Проблемите по разрешаването на Тракийския бежански въпрос от 1913 г. насам доказват, че всяко отстъпление от фактите и истината води до неприемливи последици за нацията и държавата. Работната група в рамките на Договора за приятелство между България и Турция не постига резултат заради непоследователност и мекушавост.

Съюзът на тракийските дружества в България приветства общата позиция на Народното събрание, Президентството и Министерски съвет на Република България, че членството на Северна Македония в ЕС не може да бъде за сметка на българската история и идентичност. Договорът за добросъседство между България и Македония от 1 август 2017 г. определя спорните въпроси да бъдат решени в смесена комисия, която трудно би се справила с тази задача. Учени от Северна Македония присвояват живота и делото на плеяда български възрожденци и революционери и едва ли ще се откажат от тази държавна македонска политика.

Република България направи достатъчно жестове в името на интеграцията на балканските държави с ЕС и НАТО.

Съюзът на тракийските дружества в България предлага НС на РБългария да подготви и гласува позиция, адресирана към етапите на преговорите за присъединяване на Северна Македония в ЕС, с оглед отстояване на историческата истина и държавните интереси на българската държава и има готовност да спомогне с експерти. Всяко действие от българска страна да бъде поставено под условие защита на националните интереси на България и недопускане посегателство върху българската история.

**„БЪЛГАРСКИ ПОЩИ“ ОТКРИХА
АБОНАМЕНТНАТА КАМПАНИЯ**

**„ТРАКИЯ“ Е
ВАШИЯТ ВЕСТНИК
Каталожен номер 759**

АБОНИРАЙТЕ СЕ!

На 10 октомври т.г. във Варна ген. Тодор Бояджиев отбеляза 80 годишния си юбилей. Тържеството бе организирано от Съюза на тракийските дружества в България и Съюза на офицерите и сержантите от запаса и резерва. Председателят на СТДБ Красимир Премянов поднесе приветствие към юбиляра, и му връчи юбилейния медал „175 години от рождението на Капитан Петко войвода“. На тържеството ген. Бояджиев представи новата си книга „Маркус Волф – човекът с лице и неговите тройки“.

В приветствието на СТДБ до ген. Тодор Бояджиев - зам. председател на СТДБ и почетен председател на ПК „Тракия“, се казва:

В историята на България и на нашия съюз Ви сте уважаван и тачен като достоен и обаятелен човек, аналитичен и прозорлив, който със своята житейска биография, в творчеството си и с общественно-полезната си дейност прави така нужния ни в настоящето точен и безкомпромисен прочит на историята, помагайки ни да осмислим нейните днешни житейски и философски изводи, уроци и поуки.

Всеизвестен експерт по националната сигурност, първият главен секретар на МВР (от 1991 г.), голяма част от професионалната кариера на когото е преминала в бъл-

ГЕН. ТОДОР БОЯДЖИЕВ ПРАЗНУВА ЮБИЛЕЙ С НОВА КНИГА

гарското външно разузнаване, Ви е и сега по блестящ начин доказвате, че умеете да бъдете винаги в крак с времето и да туптите с пулса на историята.

Един от възродителите на тракийското движение, хвърляйки мост между минало и настояще, Ви ни напомняте своя принцип да бъдем като дедите си поборници за социална справедливост, да посветим и ние делата си на каузата на Тракия и на Родината.

Когато една личност – силна, обаятелна и владееща словото, когато един човек, който предава безкористно своите знания и опит на младите, на достойните да последват традициите, има идеал и той се нарича България, той става пример за мъжество, упоритост и себеприцание, символ на професионализма, честта и почитността

– като Вас.

С богатата Ви биография, с таланта Ви на анализатор Ви сте възплъщение на отговорността пред историята, която се пише с чисто сърце и открито чело.

От мое име и от името на Съюза на тракийските дружества в България Ви пожелавам крепко здраве, мъдрост и много енергия, за да осъществите всички бъдещи замисли и да продължите все така всеотдайно да работите за отстояване на тракийската кауза! Защото Ви сте достоен син на Тракия, верен на корените си, отвеждащи към изстрадалия, но горд дух на бежанците, намерили в Родината своя дом. Гордеем се, че сте един от нас!

Четете на стр. 8 публикация на вестник „Труд“ за ген. Тодор Бояджиев

ВЪРХОВНАТА НЕПРАВДА...

Продължение от 1-а стр.

бедното българско население, прогонено от турци, гърци, сърби и румъни от родните огнища и намерило прибежище в беломорска България, напълно се подхвърля на прокуда, бедствие и изгнание;

договорът вместо да даде условия за побратимяване на балканските народи, наново създава поводи за бъдещи ежби и войни.

Високо протестираме против този насилнически акт и апелира към великите съгласенски държави – учителите и демократите на целия свят, да не допуснат в последния час узаконяването на този договор и да искат отменянето на всички клаузи, целящи заробването и на най-малка част от от българското племе, както в старите граници на България, така и в Тракия и Македония и Добруджа.

Невиждан по размерите си протестен митинг се провежда и в Деде Агач. „Днес, 1 октомври 1919 г. – се казва в гласуваната на този митинг резолюция – жителите на града Деде Агач и всички села от околията, събрани на двадесет и пет хиляден протестен митинг, за да изразим нашата дълбока скръб и печал от великата неправда, що проектодоговорът за мир носи на измъчената наша родина единодушно решихме:

Високо протестираме против клаузите в проектодоговора, връчен на нашата делегация в Париж по силата на който във от извънредно тежките икономически и стопански условия, наложени на страната ни, отнемат се земи от пределите на общото ни отечество с откъсването на части от Западна България и цяла Тракия.

Заявяваме високо:

а/ че с откъсването на Тракия от скута на общото отечество, населението на която е абсолютно българско, силите победителки са в пълно противоречие с възвестените от тях тържествено принципи за свободата на поробените народи като подхвърлят на ново тежко робство един чисто български край.

б/ че населението, дало толкова жертви, за да се избави в недалечното минало от вековното робство, не може на никаква цена да се помири с новите тежки, вериги, които му се коват в Париж.

в/ че ние сами трябва да определим нашата националност като сме готови на плебисцит, който само може и трябва да определи нашата принадлежност към коя и да е държава.

г/ че в борбата за нашето народно съществуване сме готови на всички жертви, които новото време и условия ни налагат.

д/ че при едно отстъпване от родни край ние всички ще напуснем родните огнища, които вече няколко пъти възстановяваме сред пожарите и грабежите.“

Паметна ще остане речта, която този ден произнася на същия митинг д-р Т. Попкиров: „Братя тракийци! След като ние три години воювахме като синове на майка България, след като с нея делихме скръби, радости и тежки страдания, нас ни отделят от милото ни отечество. Отделянето е тъй жестоко, както е жестоко да се отдели дете от своята майка. Деде Агач, Гюмюрджинско и Одринско не принадлежат вече по договор на България. Въпросът е кому ще бъдат дадени, но печален факт е, че те се откъсват от България. Ние по този договор сме вече извън

границите на нашето отечество.

Братя българи! Стенание се чува от всяка българска душа! След толкова борби, страдания и скъпи жертви, днес народът ни е поставен пред жалките развалини на своите идеали за свобода, независимост и национално обединение. Нека не се отчайваме! Нека не губим вяра в бъдещето във върховната правда, която рано или късно ще блесне и ще се наложи. Днес в Атина, Белград и Букурещ ликуват, че не са турили

предели на своите алчни аспирации... Ние не можем да изтърпим такава голяма неправда, ние ще останем верни на завета на нашите паднали герои и с продължение на тяхното свето дело ще изкажем дълбоките си почитания към тяхната памет... Ние се присъединяваме към зова за справедливост на онеправданите наши братя: македонци, добруджанци и царибродци и молим заедно с тях представителите на цивилизована и хуманна Европа и ги молим от името на справедливостта и хуманността да погледнат по-внимателно на раните на българския народ и нека

не забиват ножа в живото тяло на страдална от векове България.

Внушителен протестен митинг се провежда и в Димотика: „Днес, 30 септември 1919 г., десет хиляден народ присъства на траурния молебен в черквата „Св. Богородица“ в Димотика, гдето Георги поп Сотиров, прогимназиален учител, държа трогателна реч по унизителния за народа ни проекто-договор за мир. След молебена има грандиозна траурна манифестация, начело с учащите се. На площада адвокатът Икономов държа реч по убийствения във всяко отношение за България проектодоговор за мир.“ Следват подписите на избрания „от името на 20-те хиляди българи, живущи в Димотика и околията“.

Осемхиляден протестен митинг се провежда на 29 септември 1919 г. и около българската църква „Св. Иван Рилски“ в гр. Ксанти. Телеграма за митинг през същия ден пристига и от Одрин с кратко съдържание: „В града се състоя многолюден митинг против мирния договор. На митинга присъстваха изгнаници от цяла Тракия. Ангел.“ Възнуваща протестна резолюция до Великите сили изпращат и тракийските българи от Софлу: „Покрусени и горчиво разочаровани в надеждите си. Днес гражданите от Софлу и околията, след като изслушахме ораторите, които ни обясниха клаузите на извънредно тежкия договор, който се предлага на България от великите сили, намираме, че условията са непоносими и тежки, че тези условия поставят населението от Тракия в грозна неизвестност и му откриват най-мрачни перспективи за нови тегла и скитничество.“ Резолюцията им завършва със скъпия за всички тракийци девиз: „Тракия, единна и неразделна, е третата сестра на Целокупна България“

Стоян Райчевски ни запознава детайлно с Ньойския договор.

В този том от поредицата „Бежанци“ на издателство „Захарий Стоянов“ читателят ще се запознае с нови факти и документи за протестите, които заливат преди сто години цяла България и всички места по света, където живеят българи, срещу несправедливия Ньойски договор от 27 ноември 1919 г. Навсякъде се провеждат траурни шествия, организират се многолюдни протестни събрания, съставят се и се гласуват декларации и резолюции до Конференцията за мира в Париж, с които целят български народ изразява своето възмущение и протест срещу несправедливите клаузи на Ньойския диктат. Вместо обещаното спазване на принципа за самоопределение на народите при определянето на следвоенни граници в Европа, от България се отнемат нови територии – Беломорието, Западните покрайнини и Струмишко, а страната е натоварена с изплащането на изключително тежки репарации. Стотици хиляди българи в Тракия, Македония, Добруджа и Западните земи остават извън пределите на Отееството, а умалена и разорена България трябва да приюти нови кървани български бежанци, прокудени от бащините им огнища.

СТОЯН КАМИЛСКИ – ВОЙВОДАТА КАРУЦАР

ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

**„БЪЛГАРИ, ВЪСТАНИЕТО
ПОЧВА! ЗА УТРЕ ТРЯБВА ДА
СМЕ ГОТОВИ ЗА ПОБЕДА
ИЛИ СМЪРТ!“**

Стоян Камилски

Малко предистория

Всичко започна всъщност след като баща ми се пенсионира и се установи трайно в Бургас. На сбирка на тракийските дружества, някъде през втората половина на деветдесетте години на миналия век, баща ми пушнал бележка към тогавашния председател Костадин Карамитрев с приблизително следния текст: „Казвам се Димитър Димитров, внук съм на комитата Стоян Камилски от Малко Търново, можем ли да поговорим насаме след срещата?“. Карамитрев му върнал бележката, на която пише: „Стоян Камилски не е комита, а ВОЙВОДА!“. Видели се, поговорили си за Камилски, въстанието и тракийците. Като чух това, в мен се надигна непознат дотогава познавателен плам, смесица от историческо любопитство и родова гордост. Нещо като юношеско откривателско мечтание, събудено от приключенски разкази и героични авантюри. Записах си го като задача някъде в гънките на мозъка, но трябваше да минат години, за да пристъпя към дело. Това не ми се случва за пръв път, когато става въпрос за подобна „изследователска“ дейност. Поводът пак беше случаен до голяма степен. Беше периодът, когато Надежда Михайлова беше решила, че няма нужда от моите услуги във външно министерство и аз, освен грижите за ежедневното препитание, запълвах времето си с повече обществени контакти. Та значи трябва да е било през 1999 или 2000 г., когато споделих с генерал Тодор Бояджиев, заместник-председател на тракийските дружества, кой е моят пращад. „Разбира се, знам за Стоян Камилски“, рече той. „Били са близки приятели и съратници с моя дядо Лефтер Мечев. Даже Камилски е бил до някое време войвода на Мечев“. Показа ми и снимка на двамата от ония размирни времена. Предложи да отидем двамата до Малко Търново и Граматиково (Т. Бояджиев е оттам), да пообиколим из Странджа, да се срещнем с местни хора. Речено-сторено! Успяхме да осъществим намерението си обаче едва през пролетта на 2002 година.

Тодор Бояджиев и кметът на Малко Търново Иван Иванов ме чакаха на шосето преди града, на разклона за Петрова нива. Бях ходил там като дете – тогава на Преображение се организираше по-скоро народен събор, отколкото тържествено поклонение пред паметта на борците за свобода. Както споменах, имаше нещо недоизказано по темата по онова време. Та

и моите спомени оттогава бяха предимно „панаирни“: захарен памук, локум, халва, кебапчета и лимонада (бира тогава не пиех). В по-ново време ходих два пъти на Петрова нива: първия път придружавах министър Станислав Даскалов на 90-та годишнина на въстанието (1993 г.), когато група гръмогласни „националисти“ освирка българския президент, а втория път бях скромен помагач в една, оказала се печелившия в крайна сметка, президентска кампания през 2001 г., когато на поляната ме нападнаха кърлежи или някакви други гадини, чиито белези носих по краката си седмици след това. И двата пъти няхах време и възможност да се посветя на историята на дядо Стоян.

Сега дойде моментът да остана в мислите си насаме с него и то на мястото, което увенча и съхрани за поколенията смисъла на най-величавата част от живота му. Генералът и кметът изглежда бяха усетили това или просто странджанското беше заговорило в тях, за да решат да ме „въведат в обстановката“ именно чрез Петрова нива. Още по пътя нагата, тази криволици между дърветата на „Странджа баир гората“ (гениалният Ботев дали не беше прозрял рано-рано връзката с „на Ирин-Пирин тревата“?), започна да ме обзема едно странно, неизпитвано дотогава чувство. Чувството на завръщане у дома след дълго отсъствие. А не бях живял никога в Странджа! Но пращад ми, баба ми и баща ми бяха родени и живели тук. И още нещо почувствах. През пращадка на иначе асфалтирания път, срещу светлината на слънцето, пробивашо горския клоник, под сълзите, напираси в очите ми, привиждах строгите погледи, яростните изражения, облените в кръв лица на храбреците, на предците ми, на дядо Стоян в частност. Но не като вледеняващ спомен, а като послание за обич, като песни, които зазвучават отново, като топлина, която тече по вените и облята тялото. На възпоменателната плоча от задната страна на паметника на Петрова нива за пръв път видях изписано името на войводата Стоян Камилски. Сложих китка цветя, предвидливо закупена трябва да призная от Тодор Бояджиев (срам за мен!). Спрях се в минута мълчание пред снимката на дядо в Музея на странджанската епопея. Усещането за бащин дом, за семейна топлина и обич се засили в Малко Търново – по улиците, на пазара, в църквата и музея, около двата

вриса (чешми, чучури), единият от които бруфка (тече силно), а другият цицириса (едва тече, църцори), в механата при странджанските народни песни и лакардиите на група местни зевзеци на трудно разбираем странджански диалект. Какво изпитах на тракийското светилище в местността Мишкова нива е трудно да се опише. То е съвсем различно усещане – вселенско.

Сухата биография

Самият Камилски пише за себе си: „Роден съм 1870 г. в с. Камила, Малкотърновско. Свърших четвърто отделение в селото. Още от малък дойдох в България без паспорт. На разни места работих като ратай, хергеледжия, куруджия.“

Баща ми пък твърди в своите писки, че дядо му Стоян Камилски е роден през 1879 г. и е починал през 1962 г. До 1883/84 казва внукът на Камилски, т.е. моят баща Димитър Димитров, Стоян Камилски учи и завършва първоначално училище в с. Камила. Владее турски, гръцки и посредствено френски, научавани задължително в училището. По вероизповедание е станал католик по принуда. В село Камила децата са били кръщавани като мохамедани, патриаршисти и католици. В Малко Търново Камилски е посещавал католическата църква всички съботни дни, а неделни дни – само по празници за 2-3 часа, след което отново е отивал да работи. В сряда и петък, казваше татко, дядо Стоян постеше стриктно и никому в къщата не позволяваше да яде блажено. Посещенията на католическата църква му осигуряваше кратковременна работа при католиците, кои-

то му заплащаха в пари и натура, спомня си баща ми. Католиците в Малко Търново по онова време са били големи поземлени собственици, притежавали са градини, лозя и други имоти. В централната им сграда е имало първоначално училище и библиотека с богословска и историческа литература.

Питал съм баща ми след като „избухна“ демокрацията и дойде ред на реституцията, дали не ни е останало нещо, което да си искаме в Малко Търново. Логично е да се помисли, че след освобождението от турско, изоставените имоти са били взети от тогавашните първенци – бившите войводи. „Прав си сине“, рече баща ми. „Помня, че дядо имаше четири къщи в Малко Търново, три от които дари на народната власт през 1944 г.

Остана му една, където живееше със семейството си. Никога не съм искал да се занимавам с имотите му, най-малкото защото не можех да си позволя мимикрията да правя баба ти жителка на Малко Търново“, обясни татко. По-възрастните другари знаят, че тогава действаше системата на жителството. Не можеш да имаш собственост някъде, където не живееш. Аз пък си мисля, че баща ми се е майтапил, той беше известен шегаджия. Години по-късно, при поредно мое ходене в Малко Търново, отидох да се видя с роднините на баща ми – братовчедки ли, лели ли, вече ми е трудно да се оправя, но ми беше приятно – попитаха ме, ужим на майтап дали не съм дошъл, за да огледам имотите на Камилски. Боже мой! Дали е имал имоти не знам, знам само, че вървим заедно по една и съща линия на безсребърниците – той, татко и аз. От баща ми всъщност знам, че след присъединяването на Малко Търново към България на Камилски са дадени 2-3 декара земя, на които построява ниска къща без дъсчен под, канализация и електричество. Това се казва „активен борец“!

Но всичко това са приказки, нали разбирате. При това роднински приказки. Очевидците са най-големите мошеници, беше казал ако не се лъжа титанът Лев Толстой. Затова се опирам на официалните документи – още им вярвам, представете си! Но пък те са казионно оскъдни. Кметът на Малко Търново Иван Иванов – голям българин и странджански патриот, с когото станахме близки приятели покрай описания по-горе воаяж из Странджа, ми даде единствените два официални документа за Сто-

ян Камилски, съхранявани в общината. Единият е за гражданско състояние, от който научаваме, че Стоян Славов Камилски, роден в село Камила, Турция на 14 октомври 1880 г., по народност българин, професия каруцар, с незавършено първоначално образование, има за съпруга Дона Стоянова Славова – домакиня, неграмотна, починала на 7 април 1960 г. Вторият документ е копие на оригиналния акт за смърт на Стоян Камилски, където намираме следната допълнителна информация: починал е на 22 ноември 1959 г. в 10 ч. в дома си в Малко Търново от цироза на черния дроб, надлежно установена от д-р Калоянов. За смъртта е съобщил зет му Пею Крантев. Неговото име, както и тези на родителите на дядо Стоян – Слав Вълчев Камилски и Ирина Славова Камилска – споменавам в случай, че някой от семейството реши някога да се заделбава в родословното дърво.

От жена си Донка Камилски има две дъщери – Ирина (баба ми) и Керка. Ирина със съпруга си Георги (дядо ми, на който съм кръстен) се премества в Бургас през 1936 г. Живеят в кв. Акациите в стая и антре на един метър над морското равнище. При прилив морето е заливало квартала, водоснабдяване и канализация е нямало. Но това е само шрих от живота на наследниците на войводата. Другата дъщеря на Камилски, Керка се установява в Малко Търново. Там прекарват живота си и нейните дъщери Донка и Марица. Е, при тях ме питаха за наследството на Камилски.

С тези два документа, получени от община Малко Търново, за мен започна всъщност събирането на парчетата от същинската история на Стоян Камилски – разбойника, комитата, войводата, каруцаря, католика. ДЯДО МИ!

Младият Камилски

Произходът и битието на Стоян Камилски предпоставят с голяма доза неизбежност бъдещата биография на тази луда глава. На 15-16 години той напуска село Камила и става хайдутин-разбойник. Напада турци и турски кеврани, пътуващи за Цариград през Лозенград и Граматиково, а и български чорбаджии, които са трупаха богатства от безимотни българи и са колаборирали с турските власти. От баща ми знам два случая от този период:

Хванал Стоян Камилски турски стражар по пътя за Граматиково, повалил го от коня, одрал го с кремък и кожата му изпратил в Малко Търново за назидание на душманите. Обира турска поща и златните и сребърни монети, около два коша, заравя в дупка на скалата срещу Кладара (Сливарово) и под село Камила. На скалата за нишан надялава камила. Това се случва някъде през 1899-900 г.

Горе-долу по това време Камилски се свързва с Георги Кондолов, на когото до неговата смърт става незаменима дясна ръка. Чрез Кондолов се запознава с Герджиков, Икономов и други македоно-одрински войводи, но никога, дори и след смъртта на Кондолов, не се присъединява към тях. Ех, дядо, да знаеш колко те разбирам и уважавам за това!

Продължава на 4-а стр.

СТОЯН КАМИЛСКИ...

Продължава от 4-а стр.

Всички те били известни в революционното движение, някои от тях са били особено популярни. Като Кондолов, Джелебов и Камилски, например. Христо Силянов пише, че това са „войводи“ районни и окръжни ръководители, терористи, учители и по-интелигентни четници“. Михаил Герджиков е следвал твърдо линията на Гоце Делчев. Той е смятал едно преждевременно въстание за безумие, но е отчитал, че въпросът на практика е решен далеч преди конгреса на Петрова нива. Формално обаче, одринското крило на организацията е имало право да определи отношението си по въпроса. Известно е също, че почти всички са си давали сметка за слабата подготовка на VII Одрински революционен окръг за въстание. Категорично мнение в тази посока изказва делегатът от Свиленградско Димитър Катерински, който пръв взема думата с обосновани аргументи, изслушани внимателно от участниците. Михаил Герджиков, който години по-късно признава в спомените си, че в тесен кръг се е изказал против въстанието, отговаря: „Ние сме поставени пред дилемата – да въстанем с македонците или никога да не въстанем!... Одринци не бива да се делят, защото това ще бъде братска изневяра спрямо общото дело. Щом Македония въстане, Одринско не бива да стои индиферентно“. Това изказване на главния войвода предрешава нещата, независимо от съмненията на повечето участници. Категорична позиция за вдигане на въстание заема и войводата Георги Кондолов.

Последващите събития за жалост потвърждават правотата на Катерински. Няколко години след въстанието, на среща на войводи в Одрин Христо Караманджук, Яни Попов, Стоян Камилски, Лазо Лазов, Димитър Ташев и други споделят с Катерински, че са били поставени пред свършен факт. Но това може да се каже само между съзаклятници. Пред непосветените, темата остава табу до живот. Всички помнят думите на председателстващия конгреса Васил Пасков, че всичко, което се говори и реши, трябва да се пази в най-строга тайна, в противен случай следва наказание по чл. 38 от устава на ВМОРО – „смърт“. Десетилетия по-късно Стоян Камилски не обелва нито дума за тези събития дори пред най-близките си. „Омерта“ по странджански или още един нюанс на „недоизказаното“?

Войвода на Цикнихорския въстанически участък става Стоян Вълчев Камилски с подвойвода Жеко Джелебов. Отивайки малко встрани, да кажа, че Камилски сам определя за свой заместник приятеля си Джелебов, младеж от Малко Търново, по професия дърводелец. След освобождението, Джелебов открива в Малко Търново железарска работилница, при когото дядо Стоян си оправяше каруците. Още по време на конгреса Кондолов рекъл: „Е-е, Наньо! Тази година изглежда ще ни разделят“. След време Герджиков не извика

и ми съобщи, че съм определен за участъков войвода“, разказва Камилски. Идва време всеки да поеме към „местоназначението“. Преди да отпътува, Георги Кондолов се сбогува топло със старите си бойни другари, вече войводи, Дико Джелебов, Киро Узунов и Стоян Камилски.

Прославен въстанически командир

От Петрова нива войводата Стоян Камилски заедно с още петнадесетина четници, се отправя към своя участък, състоящ се от селата Горна и Долна Камила, Мегалово, Кераиново и Цикнихор. Центърът на въстаническият участък Цикнихор има 120 къщи, православна църква и училище. В селото е настанен малък турски гарнизон от 30 войници и един офицер, както и полицейски участък с двама стражари. На място към четата се присъединяват смъртните дружини от селата и се сформира въстанически отряд от около сто души, разделен на няколко отделения.

В следобед на 5 август, на билото „Дерменджиовци“ се строят смъртните дружини от четирите села. С извадена сабя, войводата Камилски издига глас: „Братя! Българи, въстанието почва! От днес ний всички сме и равни и свободни. Край на робията! За утре трябва да сме готови за победа или смърт!“

За провеждане на нападението Камилски формира две бойни групи – едната под негово командване, другата под това на Жеко Джелебов. Въстаниците обсаждат селото, блокират всички пътища и обграждат казармата.

„На 5 август вечерта, посред нощ, започнах атаката“, спомня си Камилски. Още в началото въстаниците успяват да убият турския офицер. Турските войници водят обаче силен огън и не позволяват на въстаниците да се вдигнат в атака. Разстоянието между двете воюващи страни било толкова малко, че се чували разменените псувни. След като преценява, че в директен бой няма да овладее укрепената турска позиция, Камилски взема решение да подпали постройките. С тази задача е натоварен младият четник Михаил Митрев, който неутрализира двама турски постове и под дъжд от куршуми успява да подпали казармата. Войниците се втурват в панически бяг. След дългото сражение гарнизонът е разбит, унищожен е целият аскер, твърди Илия Петков. Друг изследовател, Ламби Данаилов пише, че е имало пленени, на които е оказана медицинска помощ, след което са освободени и изпратени в Малко Търново. След като се запознах донякъде с личностната типика на Стоян Камилски, мога да допусна и двете твърдения. Първото подхожда повече на революционера, второто – на човека. Времето обаче е било революционно, взаимната омраза непреодолима, възмездието – обяснимо. Затова допускам, че жив турски войник не е останал.

Но и хуманността, утвърждавана, от Л. Данаилов може да поставя историческата истина някъде в средата. Според самия войвода са били заловени трима души, които били изпратени „с куриер на турския консул в Бургас“.

Не се различават обаче сведенията за това, че въстаниците не са дали нито една жертва, че са се сдобили със значителни военни трофеи, включително най-модерните за времето си пушки „Маузер“. Тази акция се определя от някои като най-голямата победа по време на въстанието. Командирът Камилски има основна заслуга за това. Както и за извоюваната свобода. За селяните от четирите села, почувствали се за пръв път господари на земята си, седми август се превръща в „божи ден“. В Цикнихор радостно забива селската камбана, на мегдана лумва празничен огън, заиграват тъпани и гайди, извива се кръшно хоро, водено от Войводата, моми и невести с цветя обкичват въстаническите пушки. Възторгът е неописуем! Герджиков, Маджаров и Икономов лично пристигат в селото, за да поздравят въстаниците за проявената храброст, а населението – с изстрададаната свобода. Икономов казва, че идва да се срещне с този „своенавен войвода“, комуто трябва да се „опънат ушите“. Герджиков му отговаря: „Пази се да не опънем твоите!“. Без особени трудности са освободени и останалите села от въстанически участък. Двете части на отряда на Камилски заемат пътищата за морето и за Малко Търново в подготовка за следващи акции. Междувременно отрядът завзема, по нареждане на Герджиков, с. Труле – гръцко село, което не е влизало в неговия район. Камилски събира селяните, разяснява им целите на въстанието и нуждата да го подкрепят и те. При настъпването на турската войска, в резултат на предателство, отрядът се оттегля, но дава две жертви. Това дава основание на Стамат Икономов да повдигне въпроса на Варненския конгрес на останалите живи революционни дейци, войводи и други поборници. И да обвини Камилски в непокорство, защото влязъл в Труле без негово разрешение. Ех, да бяха всички войводи така „непокорни“, че да освободят цял един район с цената само на две жертви! Няколко го е вече Кондолов, та е трябвало явно да си го „изкарат“ на някой от приближените му. Неисе, историята рано или късно отсъжда точно „кой кум, кой сват“.

Другите войводи също жънат победи в своите зони. Оказва се обаче недостатъчно за крайния успех. Основната причина е, че Малко Търново, най-подготвеното за въстание населено място, не въстава. Защо се допуска тази стратегическа грешка вълнува и до днес изследователите и обикновените българи. Истината е неоспоримо известна и болезнено горчива. На заседание на ръководното тяло, капитан Стамат Икономов от Малко Търново, единственият с военно образование и детайлно познаване на местната действителност, предлага най-логичната бойна тактика – да се обединят всички войводи,

чети и смъртни дружини и под негово командване да се нападне гарнизона в Малко Търново, паралелно да се вдигне народно въстание и да се освободи града. Както правилно е смятал, това е щяло да окаже важно морално-психологическо въздействие върху хода на въстанието в цяла Странджа. Герджиков, Маджаров и Христо Силянов отхвърлят предложението и налагат точно обратен план: да се нападат най-напред гарнизоните и се освободят околните населени места, след което да се обединят силите и се нападне Малко Търново под командването на Георги Кондолов. Стига се до абсурда Малко Търново да не се вдигне изобщо до самия край на въстанието. Жеко Джелебов, подвойвода на Камилски пише в спомените си: „Смъртта на Кондолов осуети плана за нападението ни на родния град от всички чети, след като цяла Странджа беше вече свободна Република“. Турците в Малко Търново се окопават, към тях се присъединяват войниците, прогонени от околните гарнизони, успяват да организират отпор и започват тормоз над българското население, което го изплашва и деморализира. Христо Силянов признава години по-късно „капиталната грешка“ като я прехвърля върху Герджиков и Маджаров. Към това следва да се добави, че въстанието може да се нарече с чиста съвест „повсеместно и масово“ точно в Малкотърновско, включващо наред с другите и Цикнихорски въстанически участък под командата на Стоян Камилски.

Двадесетина дни „Странджанска република“, „Малкотърновска комуна“, „Малка държавинка“, „Народна република“ – накратко СВОБОДА! Толкова са траяли радостта, опиянението, възторгът. Следват разгром, разорение и ново потисничество. Четите започват да се оттеглят към България, за да избегнат пълно изстребление. Който може тръгва с тях и поема кръста на бежанеца, макар и в собствената си страна. „Тракийските бежанци“, както ги знаем оттогава... В единственото собственооръчно написано свидетелство за онези времена, Стоян Камилски пише: „Когато настъпиха турците, попитах подвижното Главно ръководно боево тяло, което се намираще в Айлан Кайряк (днешна Ясна поляна – Г.Д.), какво да правя? Отговори ми: Дай отпор. Разсъдих, че с такова безумие щом главите са се оттеглили, ще предизвикам само сеч на народа. Затова с 5-6 четници, толкова бяха останали при мен, една сутрин при изгрев слънце напуснах участъка си. Когато стигнахме към Граматиково, това голямо българско село беше пламнало, запалено от турците.“

Трагизмът на ситуацията и душевното състояние на Камилски са описани по вълнуващ начин от Панайот Маджаров: „...Главното ръководно боево тяло вече се бе оттеглило отатък границата, а за Камилски все още бе в сила заповедта „Дай отпор!“ Не можеше да задържа четниците си, защото мислите им бяха при заминаващите семейства. Един по един те напускаха позициите и бягаха да спасяват децата си. ...Препрати бежанците напред, а с няколко бойци изчака приближаването на войсковата лавина. ... Бялата дрезгавина светна, изпука пушка и цялата пла-

нина гръмна от картеч. Гората се изпълни със стонове и женски вик. Поломеното въстание изкрещя в гърдите на Камилски. Той събра пет-шест от останалите край него бойци, заеха позиция срещу поста. Стреля, стреля, докато се усети олекнал и оглушал. На ръце го мъкнаха няколко километра. Намери се седнал на поляна, на българска земя, превърнала се в лагер за изгнаници дошли с деца и покъщнина, която са успели да спасят от беса на турците.“

Дали пък тук не се крие част от истината за „недоизказаното“ от историците и политиците в свободна България по отношение на Стоян Камилски?

Въстанието е жестоко потушено от турски аскер под командването на Шукри паша, а след това от Сатък паша. Ограбени са хиляди български домове и покъщнина, иззет е добитък, всеки срещнат на пътя българин е бил съсичан, изнасилени са жени, отвлечени са девойки. Никаква помощ не идва нито от Фердинанд, правителството и българската войска, нито от Русия и Европа, „отникъде взорът надежда не види“. Въстанието е приключило. При това положение, Михаил Герджиков свиква съвещание на войводите (Стоян Камилски е сред тях), които правят анализ и оценка на ситуацията и приемат решение за снемане на курса на въоръжено въстание и „всеки може да иде, където сам намери за добре в България. Към края на септември 1903 г., всички живи войводи, чети, смъртни дружини и основната част от българското население (около 30 хиляди души) от VII Одрински революционен окръг се изтегля в България. Само да вметна, че баба ми по майчина линия, също тракийка родом от Одрин, е сред тези изселници. Ношували са с дни под открито небе докато бъдат настанени в ханове и други сгради около и в Бургас и други градчета и села край границата с Турция. Впоследствие много от тях се разселват по разни краища на България.

Стоян Камилски разпуска отряда си, крие се из малкотърновските села и колиби, а по-късно се премества в Малко Търново и живее там под името Стоян Славов Петков. Препитава се с пренос на леки товари с магарета. Оттук прякора му дядо Стоян магаретаря, с който го знаят всички стари хора в Малко Търново. Занимава се и с мекичарство. „Мекиците сам преваше и продаваше“, спомня си баща ми. „С хлебарство се занимаваше в една фурна близо до големия врис, а в последните години от живота си с каруцарство – пренасяше пясък от реките и от кариерата, чакъл и камък за строежи в Малко Търново и за ремонт на пътя Малко Търново-Гьоктепе (Звездец)“. Войводата Камилски умира като каруцар на 22 ноември 1959 г. (1962 г. според внук му Димитър) в 10 ч. в дома си в Малко Търново.

Това е историята, или част от нея, на дядо ми Стоян. В нея има всичко, каквото е имало в България през онези, а и в по-късни години. Има материал и за възвеличаване, и за оплюване – както всичко в България. Въпрос на избор. На мен лично, ми харесва образа на разбойника-хайдутин, на войводата-каруцар. На някой нашенски Робин Худ. Едновременно страшен и анонимен, величав и обикновен!

ПЕТКО КИРЯКОВ – РОДОПСКИ ВОЙВОДА (1844–1900)

СТ. Н. ШИШКОВ

(Продължение от предишния брой)

Това е било през юни месец, 1873 г. Петко устрои засада по пътя, като искал да улови жив пашата. Последният по някаква си работа останал един-два дни в Димотика, а пратил харемът си (жена си, майка си и две деца и със слугините си), конвоиран от 20 заптии. Като видял пайтоните, Петко помислил, че е и мютесарифът, извикал на заптиите да се предадат, но те загърмели да се противят. Тогава дружината налетяла на тях и в престрелката паднали убити двама заптии и двете жени с едната от слугините в пайтоните, пайтонджията и конете, а няколко от заптиите били ранени. Петнадесетте души други заптии Петко пък уловил пленници, обезоръжил ги, ала когато видял, че мютесарифът няма и че са станали жертва невинни жени, освободил ги всички заедно и с децата, останали за чудо не засегнати от куршумите. „Ако има нещо, което през целия ми живот като камък да тежи на сърцето ми, казваше сам покойният Петко, и ако един ден аз ще трябва да отговарям и на Бога, то е това мое погубване на невинни и беззащитни жени, които впрочем ако знаех, че са те и че няма мютесарифът, нямаше да нападам. Това е едничкият мой грях, според моето разбиране, който съм извършил без да заслужава в живота си, и грях и срам, който никога няма да забравя“. Цял табур от 800 души войска била пратена по всички направления в санджак да преследва Петка.

През 1874 г. Петко трябвало да маневрира още похитро, защото потерите били и многочислени, и към много страни. На 30 май в планината Алмалъдах, Димотишко, имал цял ден упорито сражение с 60 момчета срещу цял табур войска. Петко изгубил 2 убити от другарите си и сам бил ранен в левия бут, а от нападателите паднали мъртви 1 юзбашия, 4 войника и 20 души ранени. На 24 юни в местността Куинтепе, Кърджалийско (поради раната си Петко се отдалечил навътре в Родопите в чисто турската кааза Кърджали, като мислел, че там ще го оставят на мира няколко време,

доде заздравее раната му), тоже имал схватка с едно отделение заптии и башибозук. На 30 юни при местността Суук, Гюмюрджинско, имал среща с редовна войска, па бързо прескочил в Димотика, за да изгуби диря. Обаче при реката Къзълдели на друго отделение войска връхлетял, дето пак изгубил един другар и сам получил нова рана в рамото, но, за щастие, досущ лека. Оттам преминал в Дедеагачко и извършил прочутото навлизане в самата железнопътна станция, дето зел 450 лири от немецът чиновник Хумберта. „Този човек, освен че постоянно зле се обръщаше с работниците българи по железницата, казваше покойният Петко, но и всякога се подигравал с българщината, наричал ме кокошкар и мн.др. Мене ме страшно изяде на тоя горд немец и исках да му дам да разбере, какви са българите и кои са кокошкарите“. Покойният Константинин в своята книжка ето как предава тая Петкова смелост и причините й по-нататък: „Безбройни оплаквания се отправили Петкому от страна на черните работници при постройката на железнопътната линия Дедеагач-Фере, че началникът на Дедеагачката станция, германецът Хумберт, се отнасял най-безчовечно с тях. Работниците се оплаквали, че им думал лоши думи, псувал ги на вяра, принуждавал ги да работят и в празници и в Св. Неделя, та че най-сетне като да им плаща, правил разни спекулации при пресмятането и неправедно отбивал по нещо от седмичната заплата на всеки работник. Тези оплаквания възмутили Петка, и той през юни нападнал в един хубав ден станцията, окръжил я с дружината си, влязъл в Хумбертовото писалище и обрал касата. Това събитие таман бе на мястото си, защото тъкмо по това време Портата бе започнала да лъже Европа, че населението в Турция било благодарно от обещаните нему правдини. Това събитие бе важно още и затова, че чрез него на иностранните се доказва нагледно, че турското правителство, администрация и публична сила, съсредоточени само в ръцете на мохамеданците, не са в състояние да издържат безопасността, здравината и

редът в страната. След тоя, може би, укоризнен и хайдутски Петков подвиг взеха се най-строги мерки за преследването му. Одринският валия, заедно с областния военен началник, дойдоха в Дедеагач с 2000 души войска да дирят Петка; каймакамиите и къръгаларите от Ференската, Енеската, Димотишката и Гюмюрджинската каази кръстосваха няколко седмици с потери околияте си; поръчителства се искаха от всички християнски села. Нищо не можаха да направят турските власти. Всичкият тропот се свърши с даване обезщетение 2000 лири на обрания и ранен немец Хумберта. Откраднати му били 450 лири, богатото обаче султаново правителство му брой 2000 лири от препълненото турско съкровище...“

Дедеагачкото приключение, може се каза, озверило турските власти. Преследванията над населението били удвоени, въпреки това че и Петко не стоял празен и на всяко залавяне от страна на властта някои селяни, били те турци или българи, и Петко улавял някой виден и влиятелен бей или синът му и не ги пушал до тогава, до дето в замяна властта не освобождавала затворените.

През 1875 г. Петко имал пет по-важни схватки с потерите: на 20 март в планината св. Георги, Гюмюрджинско; на 9 май в план. Чаталтепе, Енеско; на 30 юни при Бургазdere, Димотишко; на 20 август в Имаретската кория, Гюмюрджинско, и на 30 август при с. Карабунар, Димотишко. При последната схватка, в която Петко бил с 30 момчета срещу 500 души черкези, паднал убит един юзбашия и 30 черкези, а ранени неизвестно, обаче и Петко изгубил 3 убити, 5 ранени, па и сам бил ранен в ръката.

Властта вече се указала безсилна било с потери, тъкмо по това време Портата бе започнала да лъже Европа, че населението в Турция било благодарно от обещаните нему правдини. Това събитие бе важно още и затова, че чрез него на иностранните се доказва нагледно, че турското правителство, администрация и публична сила, съсредоточени само в ръцете на мохамеданците, не са в състояние да издържат безопасността, здравината и

кой да се наеме да я спечели? В това време в Цариград живеел един грък, родом от стария беломорски градец Марония, Гюмюрджинска кааза. Тоя грък се казвал Тома хаджи Янев, известен още и с името Калън Тома. Той се полакомил да увеличи богатството си с 5-те хиляди лири, па и като всеки ошеславен грък мечтаел и за слава и по далечни облаги. Той се върнал и установил да си живее в родния си градец Марония. Там той тоже намерил почва за печала с търговия и лихварство, което можело да прикрива лукавото му намерение. От друга страна бил и твърде развален нравствено човек, та съгражданите му почнали да го мразят и се оплакват тайно от делата му. Петко имал приятели гърци в Марония, които му казвали какво върши Калън Тома, ала не желал да им се бърка в личните разправи.

Полека лека Калън Тома сполучил да се спознае с Петка, да се сприятели па дори и да се спобратими с него, т.е. станали аратлици. Лукавият и вероломният грък накарал да махнат отделението войска, което нарочно за Петка стояло в Марония, и оставили там само трима заптии за охрана. Петко получавал подаръци от побратимът си, ходел му на гости и ни най-малко подозирал злите му намерения. Един път Калън Тома поканил Петка на гости в дома му в Марония. Петко отишъл с 6 души другари и гостувал цяла нощ, а пред съмване тръгнал да си иде в гората. Калън Тома ги изпратил и им дал няколко шишета сакъска ракия и в кутии хубава цариградска халва да занесат и на другите си другари в планината. При слизане обаче от стълбите едно от слугинчетата Калън-Томови неусетно приближило при Петка, опнало го за дрехата и му пришъпнало: „Бате, пази се от халвата“. Петко се досетил, че тук има

Калън Тома. Разтворил му сандъците, обадил из града, който има сметка с Калън Тома, да иде да си я види, изгорил всичките му тефтери и записи, раздал всичките му пари, колкото намерил, раздал и покъщнината му, наградил богато и слугинчето, па с гайда и с песни извел Калън Тома и го отвел в своето царство – планините – дето след един месец го обезглавил.

Целият град отдъхнал с погубването на злия си и безчовечен съгражданин, турците похвалили Петковото юначество, а българите из целите Южни и Източни Родопи и Беломорското крайбрежие възпели станалото в особена песен с всичките му подробности и украса от народна фантазия.

Осем деня преди залавянето ни Калън Тома, Петко извършил друго едно юначество и кавалерство, което послужило да му очисти път за тъй свободното му влизане на ден на пладнина в паланката Марония. На 3 май при селото Кадъкьой, Текирдашко, Петко нападнал една потера, състояща от 70 души заптии и башибозуци. Схватката траяла няколко часа и се свършила твърде щастливо: 3-ми паднали убити от потерата, 2-ма се ранили, а всички други били изловени до един. Петко им събрал само оръжието и си ги изпратил невредими в нищо в домовете си, за да разнасят хлавата и кавалерството на слабия и великодушен гяурин.

След там случка и оная на Калън Тома, Петко се оттеглил в скритата вътрешност на Родопските южни склонове и през цялото лято отбягвал всякакви срещи с преследващите го потери, като се стараел да не се чува досущ нищо за него. Тая маневра той сторил единствено поради настаналите събития в Средногорско и северните подножия на Родопите (Перущишкото клане) с цел да не предизвика разяреността на турското правителство, та да разсипе и унищожи слабостта по число българско население в тия страни. От друга пък страна Петко зорко следил за всичко, каквото се вършило в Средна гора и по едно време според както той сам казваше, се опитал да влезе и в сношение с водителите на въстанието, ала не му се удало това. Той пратил двама от най-добрите си другари за тая цел в Пловдив, но никой не се доверил на тях в тия лоши времена и те се върнали обратно без никаква сполука в мисията си.

Продължава в следващия брой

„ЗАСУКАН СВЯТ“ НА КУРКИНСКИ НИ ОТВЕЖДА В НЕПОЗНАТИТЕ РОДОПИ

Ивайловград, Долно Луково, Мандрица и Свирачи са магическите места в Родопите, в които ни отведе откриващият филм на тазгодишното издание на Киномания „Засукан свят“ на 14 октомври. Именно Родопският край и нравите на родопчани са акцентът в сборника „Диви разкази“ на Николай Хайтов, по чийто разказ е заснет и филмът на Мариус Куркински. Красивата природа на магичната планина, богатата българска култура и съхраненият през годините бит са естествен декор на филма, който зрителите на Киномания видяха. Любопитен факт е, че местното на-

селение на Родопите помага с набавянето на предмети от бита, които да послужат като реквизит на снимачната площадка.

„Снимахме в Южните Родопи – край, който е много недокоснат от цивилизацията, непознат е дори за масовия потребител от гледна точка на архитектура и темперамент на хората. Местни-

те участваха като масовка във филма, развеждаха ни по местата, които ние им описахме. Например местните хора ни показаха един тракийски гроб, около който снимахме, показаха ни също така и малко известни пещери. Радвам се, че те усетиха естеството на филма и ни разкриха тези забележителности, които иначе сами трудно щяхме да открием.“, споделя продуцентът на филма Иван Тонев.

Филмът ще върне киноманите години назад, за да им покаже нотките на българския дух от миналото. (СЛАВА)

ПРЕСТИЖНА НАГРАДА ЗА ГРУПА „ДУНЯТА“ ОТ СЕЛО ЧЕРНИЧЕВО

На 4 октомври т.г. групата за автентичен фолклор „Дунята“ при народно читалище „Бяло море 1929“ – с. Черничево, община Крумовград, с художествен ръководител Милка Стаматова, взе участие в Международния фолклорен фестивал „Малешево пее и танцува“, състоял се в с. Микрево, община Струмляни, от където се завърна

с първо място в категорията: „Вокално изпълнение – традиционен фолклор“ във възрастовата група над 18 години. Самодейките от групата представиха три автентични черничевски песни, като с прекрасното им и магнетично изпълнение, завладяха сърцата на многобройната публика.

Това е 16-то поред издание на фестивала, в който участваха над 2 000 изпълнители от страната и

чужбина. Журито на фестивала бе председателствано от доц. д-р Наталия Рашкова – етномузиколог, доктор по изкуствознание, доцент в Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей при БАН, ръководител на секция „Етномузикология и етнохореология“.

Участието на групата на фестивала в с. Микрево стана благодарение на моралната и финансова подкрепа на община Крумовград и читалищни дейци от с. Черничево. (в., Здравей, Крумовград“)

ТРАКИЙЦИ ОТ ХАСКОВО ПЕЧЕЛЯТ КУПИ И МЕДАЛИ

На 5 октомври т.г. в село Кортен, Община Нова Загора се проведе 13-тият национален фестивал на хоровете и камерни групи за народно пеене.

Участие във фестивала от Хасково взеха женският хор при представителният ансамбъл за народни песни и танци „Китна Тракия“ ръководител Тонка Колева и фолклорната група „Тракийска дъга“ ръководител. Недялка Демирева.

Журито, ръководено от Крум Георгиев, присъди две награди за участието на тракийци. Първа – златна купа за женския хор при ансамбъл „Китна Тракия“ и сребърен медал за „Тракийска дъга“. Двете групи получиха специална покана за участие в международен конкурс през месец април 2020 г.

Честито!

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества и редакционната колегия на вестник „Тракия“ честитат на рождениците на Съюза през месец ноември:

- Андрей Печилаков – Смолян ..... 1 ноември 1936 г.
- Димо Карабелов – Бургас ..... 2 ноември 1948 г.
- Костадинка Димитрова – Казанлък ... 4 ноември 1933 г.
- Недялко Комнев – София ..... 4 ноември 1929 г.
- Димитър Иванов – Хасково ..... 5 ноември 1974 г.
- Петко Стамболиев – София ..... 5 ноември 1942 г.
- Георги Илиев – София ..... 6 ноември 1967 г.
- Василиос Меллиос – София ..... 9 ноември 1947 г.
- Димитър Михайлов – София ..... 10 ноември 1944 г.
- Кирил Момчилов – София ..... 10 ноември 1939 г.
- Димитър Шалапатов – Хасково ..... 11 ноември 1954 г.
- Мария Петкова-Базелкова – София . 11 ноември 1941 г.
- Стефан Танев – Ивайловград ..... 12 ноември 1962 г.
- проф. Делчо Порязов – София ..... 14 ноември 1932 г.
- Ангел Петров – Хасково ..... 17 ноември 1951 г.
- акад. Георги Марков – София ..... 17 ноември 1946 г.
- Диана Славова – Хасково ..... 18 ноември 1963 г.
- проф. Капка Тонева – Варна ..... 18 ноември 1947 г.
- Краснодар Беломорски – София ..... 18 ноември 1958 г.
- Милен Людцканов – София ..... 22 ноември 1958 г.
- Янка Спасова – Търговище ..... 23 ноември 1942 г.
- Веселин Турмачки – София ..... 23 ноември 1958 г.
- Тодор Коруюв – София ..... 24 ноември 1942 г.
- Мара Кралева ..... 24 ноември 1937 г.
- доц. Георги Митринов – София ..... 25 ноември 1958 г.
- Елисавета Костадинова – с. Осеново 30 ноември 1954 г.

СКРЪБНА ВЕСТ

С голяма скръб и болка в сърцето съобщаваме, че на 7.10.2019 г. завинаги ни напусна

ДИМИТЪР КОЛЕВ ПЕТРОВ

Художествен ръководител на Представителен женски народен хор при Тракийско дружество – Стара Загора

Тракийско дружество „Одринска епопея“ – Стара Загора с голяма болка и мъка се разделя с многоуважаемия голям тракийски творец, педагог, музикант, композитор, акордеонист – Димитър Колев.

Той бе сред ярките личности в българския музикален фолклор. Съпни тракиецо, приятелю, ти ще продължиш да бъдеш ехото на красивите тракийски мелодии! Прекланяме се пред светлата ти памет!

ПОКЛОН!

Тракийско дружество „Одринска епопея“ – Стара Загора

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА,

През 2019 г. се навършват 175 години от рождението на Капитан Петко Войвода – патрон на нашата организация. За отбелязване на тази годишнина Ръководството на Съюза на Тракийските дружества в България взе решение за поставяне на бюст-паметник на Капитан Петко Войвода на „Алеята на бележитите българи“ в Борисова градина в София. Едновременно с това е предвидено паметник на Капитан Петко Войвода да бъде монтиран на едноименния граничен пункт между България и Гърция.

За реализацията на тези мероприятия СТДБ стартира дарителска кампания за финансирането на тази прова.

ДАРИТЕЛСКА КАМПАНИЯ

Сметка за набиране на финансови средства:

Банкова сметка: BG34STSA93000001682816

Банков код: STSABGSF

Банка: ДСК

Очакваме вашата съпричастност при провеждането на кампанията в памет на нашия патрон Капитан Петко Войвода. Това ще съдейства за утвърждаването и популяризирането на тракийската кауза и за авторитета на тракийската организация в обществото.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталожен номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, Иван ГАЙДАРОВ -зам. гл. редактор, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)
IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Златка Янева (Сливен) – 0897601560; Анета Георгиева (Хасково) - 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

ГЕН. ТОДОР БОЯДЖИЕВ

ШПИОНИНЪТ

Ген. Тодор Бояджиев е първият ученик на Ким Филби, приятел е на Маркус Волф, разузнавачът, превърнал 10-те шефове на най-добрите служби в света от врагове в приятели. На 10 октомври той стана на 80 години.

МАРИЕЛА БАЛЕВА (В. „ТРУД“)

Само преди дни генералът си направи страхотен подарък за рождения ден – в книжарниците се появи новата му 14-а или 15-а книга, която е посветена на един абсолютен и общопризнат ас в сложната професия на разузнаването, Човекът С лице Маркус – Миша Волф. И днес – на личния си празник, той е във Варна, където представя поредното си публицистично бижу. С което няма начин да се предизвика любопитството на читателската аудитория. Защото всичките му книги са белязани от преживяното и са написани така, както само той може да омае публиката си.

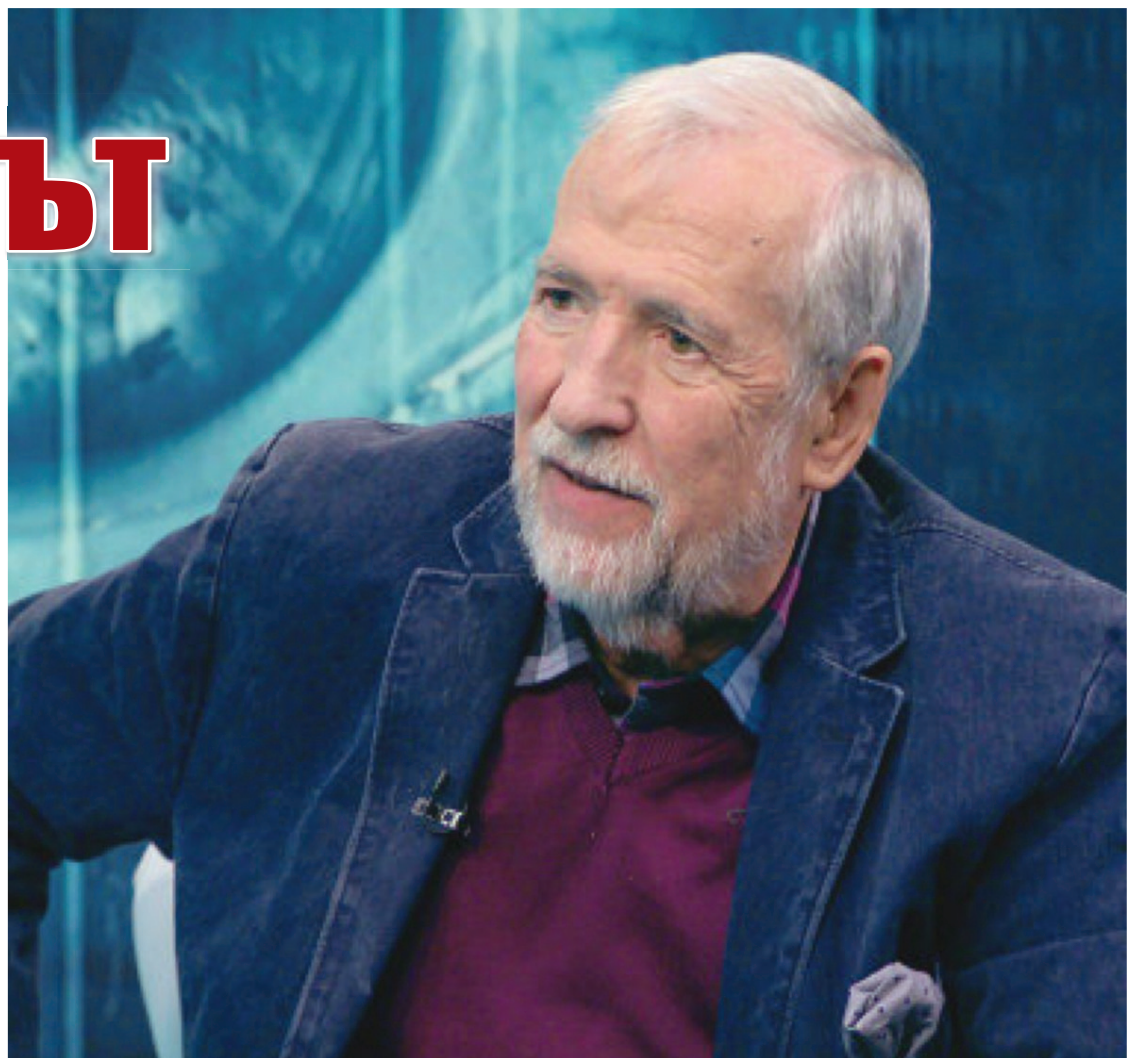
Няма как да не предизвика интерес, възхита, дори завист за всичко това, което е преживял, за срещите и приятелствата, които е имал през годините. А хората, с които той е бил много на „ти“ са Ким Филби – англичанинът, обявен за шпионинът на ХХ век, Маркус Волф – легендарния шеф на разузнаването на ГДР, Леонид Шебаршин – последния началник на разузнаването на СССР, Ричард Столц – зам-шеф на ЦРУ в най-интересните години... И още, още много фигури, изиграли решаваща роля в разузнаването през годините на Студената война.

Иначе, по думите на самия Тодор Бояджиев, казани точно преди 80-годишнината си, сега вече минава „от зоната на правенето в зоната на спомнянето“. Е, донякъде е така, но не съвсем, защото спомнянето също може да е правено. И поредната му книга е доказателство за неговите думи. В живота си той е известен разузнавач, политик, депутат и публицист. И със сигурност знае много от най-големите тайни за последните 50-60 години. В интервюта винаги е признавал, че е

мечтаел за професията на разузнавач още от юношеските си години и никога не е съжалявал за избора си. Цели 26 години от 30-годишната му трудова кариера в системата на МВР минават в българското разузнаване. 13 от тях са в Научно-техническото разузнаване и 13 – по линия на външнополитическото разузнаване. Бояджиев извървява цялата йерархична стълба от разузнавач до заместник-началник на Първо главно управление (ПГУ), а в паралелния си живот под легенда стига до зам.- търговски представител в системата на външната търговия и пълномощен министър в Министерството на външните работи. Междувременно получава и пълномощия на „посланик на добра воля“ на Оклахома. Изкарва два мандата в САЩ.

В личностната му професионална характеристика е записано: „висок коефициент на интелигентност, бърза и комбинативна мисъл, високо ниво на наблюдателност. Контролирано излъчване. Тимов играч с качества на организатор и медиатор. Широка обща култура. Развито чувство за дълг. Владее английски и руски език. Женен, с две деца. Невербуем“. Ако днешните млади чуят това, със сигурност ще си послужат със съвременен възклицание „Уау“.

Може би закваската в живота му идва от неговия дядо по майчина линия Лефтер Мечев, който е войвода във ВМРО. Но това е само част от неговата биография. А в нея има и нещо, което трудно се забравя. Чичо му Илия Бояджиев, който е дясната ръка на Трайчо Костов, е убит през 1949 г. от ДС като враг на народа по време на следствие. В цялата му голяма фамилия всички са били убедени комунисти, но този случай остава загнезден зави-

наги сред близките му, а МВР и ДС нямат добър имидж в семейството. И когато младият Тодор съобщава на баща си, че е избрал да работи точно в системата на двете системи, той му казва: „Искам да обещаеш, че няма да опетниш съвестта си. Отивай там, защото в тези органи трябва да има и честни хора. А ако ти се налага да правиш компромис със съвестта си, обеща ми, че ще напуснеш“.

И ген. Тодор Бояджиев изпълнява обещанието и заръката на своя баща. През 1992 г. той депозира оставката си пред президента Желю Желев. Заради започналото кадроване в МВР по политически причини и най-вече, защото не иска да прави компромис със съвестта си след проблема с досиетата. Отварянето на тайните той нарича „най-голямата тъпотия“. И защитава позицията си още във ВНС, когато предупреждава от парламентарната трибуна: „Не отваряйте кутията на Пандора!“ Защото това е нещо, което се използва в политическите битки, но не и в интерес на държавата. Както и стана.

Той е първият главен секретар на МВР след 10 ноември. Една от най-големите му болки е закриването на научно-техническото разузнаване, което е най-силното направление в онези години. И това се случва само с устно указание. Нарича случилото се през 1990-а глупост. И най-много се ядосва на факта: Бюджетът на Комисията по досиетата е 19 милиона лева, докато на разузнаването – само 16 милиона. Подигравка!

Убеден е, че основен двигател на съвременния разузнавач трябва да е патриотизмът, любовта към отечеството, желанието да служиш на народа си, а не на партия. Генералът винаги е казал, че не съжалява за своя избор да работи в разузнаването, единственото, за което съжалява е, че работата му е отнела възможността да наблюдава как растат децата му – Илина и Константин. Но затова пък благо-

славя деня, в който в МВР като лейтенант той се запознава с бъдещата си съпруга Радка – тогава тя дори е с по-висок чин от него. Точно съпругата е тази, която му осигурява стабилен тил при неприятности и вътрешни противоречия.

Гордее се с това, че е председател на политическия клуб „Тракия“ и защитава пламенно интересите на 800 000 бежанци от Тракия и техните наследници. Именно тракийските потомци го избират за депутат във ВНС и в 39-ото НС.

ЗА НЕГО

От най-компетентните автори в сферата на шпионажа

Ген. Тодор Бояджиев без съмнение е един от най-плодовитите и компетентни български автори в сферата на шпионажа и разузнаването. Широките му контакти в световната разузнавателна общност са в основата на художественото описание на нашата професионална дейност. Ние от Асоциацията на разузнавачите от запаса му пожелаваме здраве и нови творчески успехи занапред!

Горан Симеонов, председател на Асоциацията на разузнавачите от запаса (АРЗ)

Пътят към Храма за всеки е различен

Честит юбилей, господин генерал! Много здраве и творческо дълголетие!

Никога няма да забравя, че Вие бяхте Човекът, който чрез книгите си и разговорите ни - ми посочи каузата - да говорим ИСТИНАТА и да не се страхуваме от нея, защото само тя може да ни даде истинската свобода.

Ще цитирам последните думи от текста от филма - портрет, който направихме за Вас:

„Пътят към Храма за всеки е различен...“ И същността на Храма за всеки е различна. На многая лета!

Силвия Сиракова-Гвозден, Военен Тв канал

Разузнаването е достойна професия с човешко лице

Общуването с тези, които преди три десетилетия бяха колеги и съюзници и с тези, които идеологите поставяха в категорията на противници в „играта без правила“, ме убеди, че всички те имат помежду си много общи черти – патриотизъм, професионализъм, отдаденост на работата, толерантност, морал, готовност да погледнат отвъд рамките на своите специални служби. Това все още крепи оптимизма, че разузнаването е достойна професия с човешко лице.

Маркус Волф, бивш шеф на разузнаването на ГДР

ОБИЧА КИТАЙСКИ РЕСТОРАНТИ

Генералът и любимата му съпруга са големи кулинари. Освен разходките из природата, обиколките из китайските ресторанти в столицата са едно от любимите им занимания. Двата са поклонници на съчуанската кухня, която е доста по-пикантна. Макар Радка да е майстор на баниците, двамата не крият, че са чревоугодници и обичат да си похапват вкусни и лютив ястия. Сутрин само с чай и мед, но вечер често се отдават на кулинарните си страсти.